

Kárpáti Ézsiás Edit

„Keresem a fényt, / tenyered melegén / az imádkozó szót, / lelkembe hitet oltót.”

Búcsú Csatáné Bartha Irénkétől (1941–2023)

Tisztelt Gyászolók!

Drága Irénke!

Fájó szívvel, mély megrendüléssel szólítalak meg, mert a számos megpróbáltatás dacára, amiben életed során részed volt, a mindig derűt, életszeretetet sugárzó, kedves lényed van mellettem, az a csodálatos képességű ember, aki embertársai felé mindig igaz érdeklődéssel, szeretettel fordult és tárt karokkal ölelt át minden tettetés nélkül. Megtalálni az utat a lelkekhez, nemes, de nagyon nehéz feladat, talán a legtöbb, amit ember elérhet, de Neked tanárként, költőként és nem utolsó sorban emberként maradéktalanul sikerült.

Te magad úgy fogalmaztál erről:

„A kisebbségi sorsból és saját életutamból fakadó nehézségek ódiумai hiába próbálták lehúzni a mélybe, én mindig fény felé tartom a lelkem, hiszem, hogy a fény – árnyék, a jó és a gonosz harcából végül mindig a fény, a remény, a jóságba vetett hit kerül ki győztesen. Ebben a hitemben megerősítenek a nagy elődök életigenlő példái, és a krisztusi alázat magasztos példázata.”

És ahogyan a *Credóm* című versedben csodálatosan megvallottad:

*„Hiszem az ég kékjét,
a Nap ragyogását,
romok alatt is virág fakadását,
a szeretet csodatevő varázsát,
ősi törvényeink mindenhatóságát,
Hiszem forrásaink megszentelt erejét,
szavak bátorságát, dalainkban a fényt,
táncaink virtusát, templomaink csendjét,
a Héthavas ormán Isten közelségét,
Hiszem a mesék, mondák igazságvágását,
a világ világosságát,
csillagszemű népem élni akarását.”*

Ezt a tántoríthatatlan hitet nemcsak verseiddel adtad át, de érezhettük minden Veled való találkozásban, a belőled áradó fény bennünket is jótékonyan táplált, ahová Te megérkeztl, kisütött a nap, a ború derűre változott, a csüggedés lelkesedésbe csapott át...

Mi, személyesen a 2000-es évek elején találkoztunk, amikor már a Lenkey János Gimnáziumból ugyan nyugalomba vonultál, ám a tanítástól sohasem, és lobogó tüzed az alkotó munkában és a művészeti, irodalmi élet tevékenységeinek aktív segítésében teljesedett ki.

Szülőföldeden, Erdélyben és Magyarországon egyaránt mindig szükségét érezted a közösséghez tartozásnak, a bárhol, bármikor való segítségnyújtásnak. Biztosan csak hiányosan sorolom, de tudom, hogy aktív tagja voltál a Wesselényi Miklós Alapítványnak, a Sütő András Baráti Egyesületnek, az Egri Civil Kerekasztal Fórumnak, az egri Dsida Jenő Baráti Körnek, a Kálnoky László Egyesületnek és utoljára említtem közös tevékenységünk színterét, a Magyar Irodalomtörténeti Társaság Heves Megyei Tagozatát, ahol hosszú éveken át a Szépírói Tagozat vezetőjeként motorja voltál a közös irodalomszervező, népszerűsítő tevékenységeinknek. Öröm volt Veled együtt szorgoskodni, jó ügyek mellett bábáskodni!

Számos költőtársat bátorítottál, mutattál be a közönségnek, nagy hozzáértéssel, empátiával írtál alkotásaikról recenziókat, fáradhatatlanul ápoltd és építettél kiváló kapcsolatokat más megyék irodalmi társaságaival, tartottál irodalmi előadásokat, állítottál össze kulturális műsorokat lakóhelyeden, Ostoroson és Egerben egyaránt. Szakértelemmel és biztató együttérzéssel zsűriztél vers- és prózamondó versenyeken, és soha nem szüntél meg folyamatosan érdeklődéssel kísérni pályatársaid munkáit, kötetbemutatóit, nem múlhatott el irodalmi rendezvény Nélküled.

Még a korral járó utazási nehézségek sem tántoríthattak el attól, hogy eleget tegyél egy-egy kedves távoli meghívásnak, ha az, akár saját, akár más, tisztelt író-társ legújabb kötetének bemutatására szolt, legyen az Kecskeméten, Miskolcon, Gyergyócsomafalván, Béla szülőfalujában, a Borsos Miklós Emlékházban vagy éppen Szarvaskőben, a Csipkebogyó fesztiválok írószátrában, amit nagy örömeinkre sohasem utasítottál vissza, s jókedvvel dedikáltál, boldogan beszélgettél a betérő vendégekkel.

Alig 2-3 hete, hogy a Bródy Sándor Könyvtárban, kedvenc irodalmi törzshelyeden Szíki Károly Gárdonyi-émlékstjén drága pároddal, Bélával az idős Ábel és Eszter párbeszédét jelenítetted meg érzékletesen, s az est után kedvesen beinvitáltál új egri otthonotokba, ahol minden szeglet a lélekben és tárgyokban őrzött erdélyi hazát idézte, s ahol együtt terveztük a legközelebbi találkozásunkat... Nem lett legközelebb, most már azt az erdélyi ízekkel teli látogatást tartom meg utolsó, de nagyon erőteljes emlékként örökre...

Irénkével beszélgetve, mindig azt érezhettük, ide, közénk tartozik, mert hozta magával az otthon melegét, s bárhová érkezett, meg volt benne az erő, hogy újra teremtse.

Csak amikor Irénke verseit olvassuk, tárul fel előttünk az a távoli otthon, minden kincsével, fájdmával, szépségével, mert költeményei ott gyökereznek az erdélyi tájban, Irénke gyermek- és ifjúkorának mese-, monda- és életélményeiben.

Nagyon hosszú utat tett meg az időben és a térben is, hogy mára nem csak az egri, de az országos irodalmi élet megbecsült alkotója legyen.

Székelyföld szülöttje, Makfalva a szülőfaluja, Erdőszentgyörgyhöz kötötték a gimnáziumi évek, Kolozsvárhoz a Babeş–Bolyai Egyetemen szerzett diplomája, Korondhoz a gimnáziumi tanítás évei, gyermekei születése és a mi városunkhoz a művészi, költői kiteljesedés időszaka.

Első versei még az egyetemi időszakból valók, de a 90-es években egyre másra gyarapodott számuk, s az ezredforduló után pedig már szakfolyóiratok, antológiák (*A vers, Alföldi paletta, Hazanéző, Erdélyi toll* stb.) közölték rendszeresen írásait, az egri *Agria* művészeti, irodalmi folyóiratnak állandó, megbecsült szerzője volt. Saját vallomása szerint, egyetlen napja sem telt el versírás nélkül.

Így nyilatkozott erről:

„Verseim a modern törekvéseket és a balladát egyesítő dalok, sajátos virágénekek, pillanatképeket örökítenek meg a tünedező félben lévő székely világból, féltő gonddal mentve át az utódoknak a fehér falú házak lelkének tisztaságát, az öreg, muskátlis tornácok mosolyát, a hazaváró székely kapuk tártkarú szeretetét, hitét, öreg utcákat, barázdált arcokat, s a dombok szelíd homlokára pacsírtá éneknek felcsillantott Reményt.”

„Magyarnak születtem, és vállalom a székely magyarok könnyecseppes örökségét, népem megalázásokkal, megpróbáltatásokkal teli sorsát, nemesveretű hagyományait, zivataros történelmét. Bár a sok szépség mellett sok szomorúság patinásítja ezt az örökséget, én mégis erről a sorsról is akarok szólni verseimben hitelesen, a legnagyobb tisztelet és szeretet hangján.”

Első verseskötetének – melyet 2008-ban ismerhettünk meg –, az *Otthonízű szavaknak* nem is adhatott volna igazabb címet. Az elsőt aztán gyors egymásutánban követték az újabb kötetek, a *Gyökerek éneke*, a *Csillagőrző csoda erdő*, a *Vissza a forráshoz*, a *Virág nyíljon, fény ne vessen*, *Évgyűrűk*, *sorsszeletek* versgyűjteményei.

Fülöp Lajos irodalomtörténész írta róla:

„... magában hordozza a székely lélek érzékeny rezdüléseit, a sok fájdalmat és megpróbáltatást. Költészete is ennek a világnak az élményanyagából építkezik, bensőséges, otthonízű líraisággal.

Ő ugyanis nem pusztán költő, hanem erdélyi költő, az erdélyiség (táj, történelem, hagyomány, világlátás, lelkiség) megszólaltatója, ugyanúgy, mint otthoni

sorstársai. Ez az irodalom persze nem elkülönülő képződmény, hanem szerves része a nemzeti irodalomnak, olyan kiágazás, amely a maga sajátos színeivel gazdagítja az egyetemes magyar kultúrát.”

Cseh Károly, a szeretett, nagyra becsült költőtárs és jó barát – aki már sajnos 10 éve nem lehet közöttük – pedig így fogalmazott:

„Mintha egy hatalmas szem fókuszában élne minden, gyönyörű oltalomban, a szülőtáj, Erdély földje ez, Makfalva, a Kis-Küküllő, a Maros menti bölcsőhely és környéke. Irénke életerejét nyeri ebből a bibliás földből, a csodaszarvas, a Nap és a Hold, az ősök titokzatos útját járva, erőt és fényt sugározva az olvasónak is verseivel... Milyen nehéz lehetett ebből a közösségteremtő, tárkarú szeretettel haza váró közösségből kiválnia, hogy a költöző madár sorsát válassza végérvényesen, s ahogyan vallja: madarak röptével mérje idejét.”

S végül egy másik kedves költőbarát, Szíki Károly tegnap, a *Présház* folyóiratban megjelent, Irénke székelységben gyökerező, érzékeny lelkét gyönyörűen felmutató, szabad verses nekrológiának utolsó sorait idézem:

„Életének utolsó fejezetében nem a függöny legördülés előtti, hanem éppen az új felvonás, az indulás lélekemelő képeihez tért vissza, oda, mikor víziójában angyalszárnyak mozdultak. Ünnepi lázban égett mindhalálig, de saját-sajátos haláláról sosem esett szó, mert elrejtette, helyette csak ünnepi fényekről, sziporkázó szaloncukrokról, fénylő ragyogásról beszélt, hol a béke pillanatai ülik meg az öreg-örök tornácokat, honnan elbűvölő a sirálytánc, a virágvasárnapi derű.

Örömóda? Remény? Könyörgés? Boldogító talány?... Mi volt az élete? Mindegy! Minden volt. Jogunk van a tavaszünnephez, de már magunkban, nélküle. Hogy ne érezzük a magányt, kezünkbe adja a citerát, az ősi hangszeret. Mert vissza őseinkhez, kapaszkodni az ő reményébe!

Önálló mű lett az élete, amiben bemutatta magát. Könnyen olvasható, nehezen letehető költőnő volt, akit újra és mégis: tovább lapozgatunk! Mert valami megmaradt, kézzel foghatóan itt maradt.”

Saját szavaidat teszem hozzá az *Őrized* című versedből:

*„Őrzi varázsodat minden mozdulat,
örökre megőriz minden ritka pillanat
ezer színben és ezer alakban,
minden mosolyban és minden fájdalomban,
jelen vagy minden rejtélyes ragyogásban.”*

Csodálatos költeményeidben örökre velünk maradsz, de kedves, barátságos, érzékeny lényed nagyon fog hiányozni! A Teremtő vezessen lépteiden, Drága Irénke! Nyugodj békében!

Elhangzott 2023. március 6-án Egerben, a Hatvani temetőben

CSATÁNÉ BARTHA IRÉNKE
Látomás

Látod, avarba hulló
levelek felett
állnak imádkozva a fák,
amikor a lemenő nap
fonyaszedővel még
összekotorja maradék paraszát.

Gyere, kedves mellém,
homlokodra búzából
színarany koszorút kötök,
hogy legyen társad a fény,
mert így az elmúlás sötét
árnyéka sem riaszt.

CSATÁNÉ BARTHA IRÉNKE
Emlékek tájain

Emlékeim tiszta aranyát őrzöm,
vadméh – elszántsággal,
cseppenként összeszedgetve,
fényei bennem élnek,
őrzöm nemcsak magamnak,
de rátestálom örököseimre.

Tekintetem réveteg arra téved,
hol, mint búcsúzó szeretők,
értem is könnyeket,
párállnak a dombtetők...

Lelkemben tétova vigasz ébred:
tücsök cirpel, cinkeének,
gyümölcsét kihordja az ág,
hiába szövik előlem a csalfa idő,
a csend méltósága egyre nő,
s, én hallom a gyökerek dalát.

Emlékek tájain legeltetem szívem,
hol kapanyélhez
kérgesült tenyerek cirógattak,
szalmakalapos nyarak dédelgettek,

s, míg nyítt barázdák szántotta időben
állok egy mosolygó szivárvány alatt,
harcsabajszú nagyapák bibliás hitébe
a dombon kopjafák kapaszkodnak...

Emlékeim tiszta aranyát
tűzön - vízen át menekítem,
belepólyálom székelységem,
úgy féltem, mint fényre szomjas fák
zivatarok idején a cseperedő csemetéket.